

۵۲۸۳

"دانشگاه ملی ایران"
*****

دانشکده پزشکی
*****

پایان نامه برای دریافت درجه دکترای پزشکی

موضوع :

پیدایش ، سیروتحول ساختمان استخوان

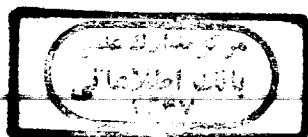
((طرق تعیین سن استخوانی و ارزش آن))

استاد راهنما :

جناب آقای دکتر ذبیح اله ارنسواز

تهیه کننده :

داود اوشلیم پور

۵۲۸۳

سوگند نامه پزشکی (اعلامیه ژنو/ ۱۹۴۷)

هم اکنون که حرفه پزشکی را برای خود اختیار میکنم با خود عهد می بندم
که زندگم را یکسرووقف خدمت به بشریت نمایم .

احترام وتشکرات قلبی خود را بعنوان دین اخلاقی و مضمونوی

به پیشگاه اساتید محترم تقدیم میدارم ، و سوگند یاد میکنم که وظیفه
خود را با وجدان و شرافت انجام دهم .

اولین وظیفه من اهمیت وبزرگ شماری سلامت بیمارانم

خواهد بود . اسرار بیمارانم را همیشه محفوظ خواهم داشت ، شرافت و
حیثیت پزشکی را از جان و دل حفظ خواهم کرد .

همکاران من برادران من خواهند بود ، دین ، طیبت ، نژاد

و عقاید سیاسی وموقفیت اجتماعی هیچگونه تاثری در وظایف پزشکی
من نسبت به بیمارانم نخواهد داشت .

من در هر حال به زندگی بشرکمال احترام رامیدول خواهم داشت

وهیچگاه مملومات پزشکی ام را برخلاف قوانین بشری و اصول انسانی
بکار نخواهم برد .

آزادانه وبشرافت خود سوگند یاد میکنم ، آنچه را که قول داده ام

انجام دهم .

۵۳۱۳

۵۲۱۲

تقدیم بســـــــــــــــــــــه :

استاد عالیقدرم جناب آقای دکتر ذبیح الہ ارنسواز

"پیش‌گفتار"

*****

در قرون گذشته بشر به افتخارات علمی زیادی نائل شده است ، ولی باید قبول کرد جهشی که در ابتدای قرن بیستم در علوم ایجاد شده غیر قابل انکار میباشد . علم طب از این استثناء بدور نبوده و از آنجا که علمی است بسیار قدیمی میتوان آنرا پیشتر از سایر علوم در این قرن دانست . ولی آنچه که به وسعت و عظمت علم طب میافزاید تا داخل بعضی از علوم مانند علوم فیزیک ، شیمی و بخصوص فیزیک اتمی که پایه گذار طب نوین است میباشد . با کشف اشعه مجهول و استفاده از آن پاورقی جدیدی به علم طب افزوده شده و از آنجا که بسیاری از مشکلات طبی با استفاده از متد رادیوگرافی قابل رویت گردیده رشته رادیولوژی اهمیت بسزائی در تشخیص بیماریها بوجود آورده است . نه فقط تشخیص بیماریها ، بلکه کلید کشف بسیاری از مبهمات و مشکلات طب میباشد . یکی از موارد استفاده اشعه مجهول تعیین و تخمین سن استخوانی افراد است ، چه بدین وسیله میتوان سن استخوانی افراد را تعیین و با سن زمانی آنها مقایسه کرد و توازن و تنزل ایند و نسبت را سنجید ، برای این منظور استانداردهای مخصوصی برای هر گروه از افراد با ملیت و نژاد مختلف ساخته شده است ، این استانداردها در اطلس‌های مختلف گردآوری شده اند .

بامقایسه بین رادیوگرافی های کودک با عکس های موجود در اطلس
میتوان آنها را تطبیق داد و رشد طبیعی یا عقب مانده را محاسبه کرد . شدت
عقب ماندگی بصورت پرسنتایل بیان میشود ، هرچه مقدار پرسنتایل پائین تر
باشد دلیل شدت عقب افتادگی رشد اسکلت میباشد . برای اینکه ایده ای از
این مطلب حاصل گردد لازم میدانم که مطالبی درباره رشد و تکامل و همچنین
فرم گرفتن استخوان و تاشیر محیط و بخصوص زنتیک را بیان کنیم ، لذا از ابتدائی تر
مبحث یعنی فصل جنین شناسی شروع و بترتیب مباحث آناتومی - فیزیولوژی
بیوشیمی و غدد شناسی را با تفسیر آغاز میکنیم .

اهمیت تعیین سن استخوانی در نوزادان و کودکان و بالغین بسیار زیاد
است ، زیرا عده کثیری از بیماریها چه در دوران زندگی جنینی و چه بعد از تولد
قادر به کاهش و اختلال در رشد هستند و با مقایسه بین سن استخوانی و سن
زمانی شدت عقب ماندگی را تعیین میکنیم . مطلب مهم کلیشه های رادیوگرافی
است که از فك نوزادان برداشته میشود و ثابت گردیده که رشد دندانها به تدریج
صریح تر از کلیشه های زانوها میتواند عقب ماندگی رشد را نشان دهند ، این بحث
در فصل مهم به تفصیل بیان شده است . با علاقه فراوانی که به رشته رادیولوژی

دارم سعی نموده ام که درگردآوری مطالب از منابع ارزنده استفاده کرده و رساله

پزشکی خود را در این زمینه به پایان برسانم .

داود اوشلیم پور - ۵۲ - ۱۳۵۱

فهرست مطالب
*****

فصل اول : جنین شناسی :

- ۱- استخوانسازی
- ۲- استخوانسازی بامشاه غشائی
- ۳- استخوانسازی بامشاه غضروفی
- ۴- تکامل مفاصل

فصل دوم : آناتومی :

- ۱- تشریح طبیعی استخوان
- ۲- تشریح میکروسکوپی محل اتصال کارتیلایز به تنه استخوان
- ۳- رشد و بلوغ :

A - مرکز استخوانسازی اولیه

B - رشد طولی

C - مرکز استخوانسازی ثانویه

D - فرم و شکل گرفتن استخوان

فصل سوم : بیوشیمی :

۱- فاز معدنی استخوان

۲- فاز آلی استخوان

۳- نسبت بین املاح معدنی و آلی استخوان

۴- ساخته شدن استخوان

۵- املاح معدنی سازنده استخوان :

A - کلسیم

B - فسفر

C - پیدوفسفات

D - منیزیم

فصل چهارم : ساختن استخوان :

۱- خصوصیات ماکروسکوپی استخوان

۲- ساختمان میکروسکوپی استخوان

فصل پنجم : فیزیولوژی استخوان :

۱- مدل گرفتن - تخریب و ساخته شدن

۲- کنترل Turn-Over استخوان

۳- کنترل ساخته شدن استخوان

۴- کنترل رشد استخوان

۵- کنترل تخریب استخوان

۶- انزیم های استخوان

فصل ششم : غدد شناسی : (اثرارمون ها بر روی تشکیل و رشد استخوان)

۱- ارمون غده پاراتیروئید

۲- ارمون تیروکالسی تونین

۳- ارمون رشد

۴- ارمون غده جنسی

۵- گلوکوکورتیکوئید های ادرینال

۶- ارمون غده تیروئید

۷- اثرارمون های پانکراس

۸- اعصاب اتونومیک و ترکیبات هومورال

فصل هفتم : نمایش استخوان با روش اشعه مجهول :

۱- سرعت رشد و تکامل استخوان

۲- سرعت استخوانی شدن

فصل هشتم : ارزشیابی وضعیت رشدی کودکان و روش اندازه گیری سن استخوانی

بطریقه عکس برداری از مچ و کف دست :

۱- پیدا کردن روش عملی برای تعیین وضعیت رشد فیزیکی کودکان .

۲- نقص جدول (وزن - قد - سن) برای فهم وضعیت رشد :

A - بلوغ زودرس

B - وضعیت همپوزنیتال

C - دختران طبیعی

۳- نسبت بین رشد دستگاه تناسلی به درجه رشد تکاملی بدن در زمان بلوغ

۴- وضعیت اسکلت و رشد تکاملی بدن

۵- بعضی از اثرات بیماری بر روی رشد اسکلت بدن

اطفال

۶- ارزش رادیوگرافی از مچ و کف دست برای تعیین وضعیت رشد فیزیکی

۷- تعیین کردن خصوصیات ژنتیکی و پدیده رشد .

۸- درک و فهم سن استخوانی

۹- تناسب نزدیک به سن وضعیت اسکلت دست راست و چپ

۱۰- چگونه استاندارد را انتخاب کنیم

۱۱- شاخص بلوغ

۱۲- بچه طریق فیلم دست را ارزیابی میکنیم .

• هد

۱۳- ارزیابی فیلم دستی که از نظر تکامل استخوانی بی نظمی زیادی نشان میدهد

۱۴- روش گرافیک برای ارزیابی اسکلت بدن

۱۵- مورد استفاده استانداردها

۱۶- صحت ارزیابی اسکلت بدن

فصل نهم : تعیین رشد نوزاد بطریقه عکسبرداری از سینه و فکها :

۱- خلاصه

۲- روشها - وسائل

۳- نتیجه

۴- بحث

اشکال و گرافها :

فصل اول

*****

جنین شناسی استخوان

XX

استخوان سازی :

بافت مزانشیم مشتق از قسمت میانی شکمی مزودرم کناره محوری

Paraxial-Mesoderm که در اول بنام اسکروتوم خوانده میشود بطور

مستقیم یا غیرمستقیم استخوانهای مختلفه بدن را میسازد .

چنانچه بافت مزانشیم بطور مستقل استخوان سازی کند سلولهای آنها

مستقیماً تغییر شکل یافته بشکل استئوبلاست ها Osteoblast در میآیند

و پائینکه اول تبدیل به فیبروبلاست ها Fibroblast شده و سپس فیبروبلاست ها

تبدیل به استئوبلاست ها میشوند در هر صورت این طریق استخوان سازی بنام

استخوان سازی غشائی مشهور است . Membranous-Ossification

چنانچه بافت مزانشیم بطور غیرمستقیم استخوان سازی کند بدین معنی که اول غضروف

بسازد و سپس غضروف استخوانی گردد ، استخوان سازی را بر مبنای غضروف سازی

با Endochondral-Ossification نامند .

استخوان سازی غشائی : Membranous-Ossification

در نقاطی که استخوانهای غشائی باید تشکیل شوند سلولهای مزانشیم

شروع به پرولیفراسیون و تغییر شکل کرده تبدیل به استئوبلاست میگردند ،
 استئوبلاست ها يك سيتوپلاسم بازوفیل با هسته خارج از مرکز دارند . این سلولها بصورت ردیفهای منظم شده در بین خود يك ماده کلاژن بنام ماده
 قبل از استخوان Prebone یا Osteoid (میسازند . سپس ماده
 کلاژن مواد معدنی را دربر گرفته (کالسیفیکاسیون) تبدیل به ماده استخوانی
 میگردند . انزیم فسفاتاز متروشحه از استئوبلاست ها در تشکیل ماده استخوانی
 رل مهمی دارد . معمولا " استئوبلاست ها از ناحیه کاملاً استخوانی شده وسیله
 يك حاشیه استئوئید فاصله دارند . فقط تعداد نسبتاً کمی از آنها بیمن
 Matrix استخوانی محصور شده تشکیل استئوسیت ها را میدهند با
 ایجاد چندین تیغه استخوانی (Spicules) و انشعاب این تیغه ها
 بطور شعاع مانند با طرف (تراپکول ها) يك ورقه استخوانی صفحه مانند یا غشاء
 مانند تشکیل میگردند که در بین تراپکول های آن تعداد زیادی کاپیلر وارد شده
 استخوان کاملاً پر خون اولیه را تشکیل میدهد . در اطراف این صفحه استخوانی
 بافت مزانشیم اطراف متراکم شده ایجاد پریوست Periost را
 میکند .

در طرف داخل این طبقه متراکم سلولهای مزانشیمال تبدیل به استئوبلاستها

شده که طبقات موازی استخوان را بر روی مرکز اولیه استخوان سازی رسوب میدهد .

این طبقات استخوانی که وسیله پریوست ساخته میشوند بنام

Periosteal- Bone یا Compact-Bone نامیده میشوند .

هر دفعه که يك ورقه استخوانی جدید ساخته میشود تعدادی از استئوبلاستها

بدام افتاده و تبدیل به استئوسیت ها میشوند که در لاکونهای کوچکی قرار گرفته

و با سلولهای طبقات مجاور وسیله کانالیکولهای مربوط میشوند . با محسوس

شدن يك ردیف استئوبلاست ردیف دیگری در سطحی از سلولهای مزانشمال

پریوست ساخته میشود . بعد از تولد استخوانهای غشائی (مانند استخوانهای

جمجمه و جناغ سینه) هم از سطح و هم از اطراف (محل شکافهای بین استخوانی)

استخوان سازی کرده ضخیم تر و وسیعتر میشوند و در عین حال از داخل استئوکلاستها

باعث جذب استخوان Resorption میگردد .

استخوان سازی با منشأ غضروفی Endochondral-ossification :

قبل از بحث این نوع استخوان سازی بایستی از طرز بوجود آمدن غضروف ها

بحث کنیم . در جنین ۵ هفته ای جائیکه باید غضروف ساخته شود سلولهای

مزانشیم پرولیفراسیون پیدا کرده گرد شده و يك بافت پرسلول متراکم بنام بافت

قبل از غضروف Precartilage بوجود میآید . سلولهای گرد -

کندرو بلاست Chondroblast نامیده میشوند . در ماده بین سلولی این بافت متراکم الیاف کلاژن و یک ماده زمینه ای بازوفیلی دیده میشوند . با پیشرفت تکامل ، مواد بین سلولی افزایش یافته و سلولها از هم فاصله میگیرند . مقدار الیاف کلاژن و ماده زمینه ای در انواع مختلف غضروف ها متفاوت است و بر همین اساس غضروف ها را تقسیم بندی کرده اند :

۱- غضروف هیالین Hyaline-Cartilage: در سطح مفصلی استخوانها و در مفاصل وجود دارد ، در این نوع کارتیلاژ ماده زمینه ای زیاد و الیاف کلاژن ظریف سفید و نسبتاً کم هستند .

۲- غضروف فیبری Fibrous Cartilage: که دارای مقدار زیادی فیبر کلاژن و مقدار کمی ماده زمینه ای است . این غضروف در دیسک های بین مهره ای دیده میشود .

۳- غضروف الاستیک Elastic-Cartilage: که علاوه بر الیاف کلاژن و ماده زمینه ای الیاف الاستیک شاخه های زیادی در Matrix خود دارند ، مانند منیسک های مفصل زانو - غضروف اهیگلوت و غضروف گوش خارجی .